

Universitatea „Nicolae Titulescu”

Vasile DOBRINOIU
Mihai Adrian HOTCA
Mirela GORUNESCU
Maxim DOBRINOIU

Ilie PASCU
Ioan CHIȘ
Costică PĂUN
Norel NEAGU

Mircea Constantin SINESCU

NOUL COD PENAL COMENTAT

Vol. II

PARTEA SPECIALĂ

Universul Juridic
București
-2012-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al

S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA
UNUIA DINTRE AUTORI ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI,
APPLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Noul Cod penal comentat / Ilie Pascu, Vasile Dobrinoiu, Mihai Adrian Hotca, ... -
București : Universul Juridic, 2012

2 vol.

ISBN 978-973-127-657-1

Vol. 2 : Partea specială. - 2012. - Bibliogr. - Index. -
ISBN 978-973-127-838-4

I. Pascu, Ilie

II. Dobrinoiu, Vasile

III. Hotca, Mihai Adrian

343(498)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL tel.: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Cuvânt înainte

Volumul de față este continuarea lucrării „*Noul Cod penal comentat. Partea generală*”, apărută la Editura Universul Juridic la începutul anului 2012, și abordează dispozițiile părții speciale ale noului Cod penal.

Explicațiile articolelor cuprinse în partea specială se impun cu necesitate în această perioadă anterioară intrării în vigoare a noului Cod penal, deoarece în cuprinsul părții speciale au intervenit modificări semnificative față de legislația anterioară, modificări constând în introducerea unor instituții noi sau a unor corecții în textele Codului penal anterior, eliminarea unor paralelisme din reglementarea unor instituții și armonizarea dreptului penal român cu sistemele celorlalte state membre ale Uniunii Europene.

Pentru a ușura înțelegerea conținutului legal al dispozițiilor noului Cod penal s-a recurs la folosirea schemei clasice de analiză a fiecărei infracțiuni, insistând pe structura incriminării (variante tip și variantele agravate, atenuate sau asimilate), condițiile preexistente (obiectul și subiecții infracțiunii), conținutul constitutiv (latura obiectivă și latura subiectivă), formele infracțiunii și modul de sancționare.

Fiecare analiză este precedată însă de o prezentare comparativă a dispozițiilor noului Cod penal în raport cu legea penală anterioară, pentru a scoate în evidență conținutul noilor instituții, cât și elementele de diferențiere sau particularizare prezente în cele două texte de lege.

Evident, în cazul unei incriminări cu caracter de noutate, s-a precizat și sursa de inspirație, respectiv codurile penale ale unor țări din Uniunea Europeană, pentru a face mai lesnicioasă documentarea celor interesați.

O preocupare majoră a autorilor a constat în ilustrarea tezelor teoretice cu decizii din practica judiciară, cu accent deosebit pe cele care își păstrează aplicabilitatea și în raport cu dispozițiile noului Cod penal.

Fiind prima lucrare completă în materia dispozițiilor părții speciale a noului Cod penal, autorii au valorificat punctele de vedere care s-au expus în doctrină prin lucrările fundamentale elaborate anterior și care sunt redată la sfârșitul acestei lucrări.

Autorii au avut în vedere și modificările legislative ulterioare ale noului Cod penal, apărute în materia prescripției și confiscării extinse, modificări care nu au putut fi introduse în *Codul penal comentat, partea generală*, deoarece au apărut după publicarea acestuia. De aceea, anumite prevederi specifice părții generale sunt introduse la infracțiunile la care acestea se pretează în prezenta lucrare.

Nutrim speranța că lucrarea de față va fi utilă tuturor celor care doresc să aprofundeze însușirea dispozițiilor noului Cod penal. Evident, odată cu trecerea timpului, după intrarea în vigoare a acestui cod, se va acumula o experiență extrem de utilă în practica judiciară, care va îmbogăți și aprofunda în continuare și patrimoniul doctrinei penale.

Autorii

TITLUL I

Infracțiuni contra persoanei

Capitolul I

Infracțiuni contra vieții

Art. 188 Omorul

- (1) Uciderea unei persoane se pedepsește cu închisoarea de la 10 la 20 de ani și interzicerea exercitării unor drepturi.
- (2) Tentativa se pedepsește.

SUMAR

I. NOUL COD PENAL ÎN RAPORT CU LEGEA PENALĂ ANTERIOARĂ.....	7
II. ANALIZA TEXTULUI	8

BIBLIOGRAFIE SPECIALĂ SELECTIVĂ:

Micle Blag, *Unele probleme privind distincția dintre tentativă de omor și vătămare corporală gravă prin punerea în primejdie a vieții persoanei*, în Dreptul nr. 10-11/1993, p. 71; Cezar Discă, *Infracțiunea de omor și infracțiunea de loviri cauzatoare de moarte*, Pro Lege nr. 2/1990, p. 30; Horia Diaconescu, Daniel Răzvan Diță, Adalbert Gabriel Gazdovici, *Considerații în legătură cu raportul de cauzalitate în cazul infracțiunii de omor*, în Dreptul nr. 10/2007, p. 145; Gianina Cudrițescu, *Discuții referitoare la limitele legale ale dreptului la viață al persoanei*, în Dreptul nr. 12/2007, p. 187; Horia Diaconescu, *Considerații cu privire la momentul consumării infracțiunii de omor*, în Dreptul nr. 3/2003, p. 143; Horia Diaconescu, *Infracțiunile de tentativă de omor. Elemente de diferențiere ale acestora de infracțiunile contra integrității corporale și sănătății persoanei*, în Dreptul nr. 3/2001, p. 94; Gheorghiță Mateuț, *Unele probleme privind tentativa la omor*, în Dreptul nr. 10/2000, p. 96; Horia Diaconescu, *Probleme ivite în doctrina juridică și practica judiciară cu privire la participarea în cazul infracțiunii de omor*, în Dreptul nr. 12/1999, p. 109; Gheorghiță Mateuț, *Unele considerații privind conținutul constitutiv al infracțiunii de omor*, în Dreptul nr. 7/1999, p. 84; Gheorghiță Mateuț, Viorel Găzdac, *Tentativa la infracțiunea de omor și vătămarea corporală gravă*, în Pro Lege nr. 1/1994, p. 74; Gheorghiță Mateuț, *Distincția dintre infracțiunea de omor și alte infracțiuni*, în R.D.P. nr. 1/2000, p. 31.

COMENTARIU (Prof. univ. dr. Vasile Dobrinoiu)

I. NOUL COD PENAL ÎN RAPORT CU LEGEA PENALĂ ANTERIOARĂ¹

În elaborarea noului Cod penal s-a urmărit pe de o parte, valorificarea tradiției legislației penale române, iar pe de altă parte racordarea la curente de reglementare actuale ale unor sisteme juridice de referință în dreptul penal european. Aceste două

¹ Preluat din Expunerea de motive privind Proiectul Legii privind Codul Penal, <http://www.just.ro>.

direcții avute în vedere la elaborarea codului au putut fi conciliate tocmai prin analiza atentă a evoluției legislației penale române. Astfel, în valorificarea tradiției legislației noastre penale s-a pornit de la prevederile Codului penal din 1936, multe dintre ele menținute și de Codul penal din 1968. Așa cum este cunoscut, Codul din 1936 a avut două surse de inspirație principale – Codul penal italian și Codul penal din Transilvania (în esență, de inspirație austriacă). În același timp, este o realitate că, în prezent, reglementările penale cu cea mai largă influență în dreptul european aparțin în continuare spațiului german și italian. Convergența reglementărilor propuse de noul cod cu cele din aceste legislații, și cu cele pe care ele le-au inspirat (dreptul spaniol, elvețian, portughez), a permis valorificarea creativă a tradiției naționale concomitent cu realizarea unor reglementări armonizate cu tendințele actuale ale dreptului penal european. Fidelitatea față de tradiția italo-germană nu presupune însă preluarea unor dispoziții din aceste legislații în forma în care ele se regăseau la momentul elaborării Codului penal din 1936, ci, dimpotrivă, luarea în considerare a evoluției intervenite în aceste sisteme, a teoriilor și reglementărilor moderne dezvoltate între timp.

În ceea ce privește partea specială a codului penal, sub aspectul sistematizării, s-a renunțat la structura codurilor penale anterioare, fiind reglementate mai întâi infracțiunile care aduc atingere persoanei și drepturilor acesteia și abia după aceea infracțiunile care aduc atingere atributelor statului. Această structură se regăsește la majoritatea codurilor europene recente (Austria, Spania, Franța, Portugalia, etc.) și reflectă concepția actuală privind locul persoanei și al drepturilor și libertăților acesteia în ierarhia valorilor care se bucură de protecție, inclusiv prin mijloace penale.

Primul titlu din Partea Specială este consacrat infracțiunilor contra persoanei și cuprinde nouă capitole: infracțiuni contra vieții (capitolul I), infracțiuni contra integrității corporale sau sănătății (capitolul II), infracțiuni săvârșite asupra unui membru de familie (capitolul III), agresiuni asupra fătului (capitolul IV), infracțiuni privind obligația de asistență a celor în primejdie (capitolul V), infracțiuni contra libertății persoanei (capitolul VI), traficul și exploatarea persoanelor vulnerabile (capitolul VII), infracțiuni contra libertății și integrității sexuale (capitolul VIII), infracțiuni ce aduc atingere domiciliului și vieții private (capitolul IX).

În cadrul infracțiunilor contra persoanei, prima grupă de infracțiuni analizată, la fel ca în Codul penal anterior, se referă la infracțiunile contra vieții. Codul penal debutează, în art. 188, cu incriminarea faptei de omor, într-o variantă identică cu cea din Codul penal anterior.

Gradul de pericol social pe care-l prezintă omorul este deosebit de ridicat, această faptă aducând atingere celui mai important atribut al persoanei, viața. Punerea în pericol sau suprimarea vieții persoanei interesează nu numai persoana victimei, ci persoana în general, deoarece fără respectarea vieții persoanei nu poate fi concepută nici existența pașnică a colectivității, nici conviețuirea membrilor acesteia.

II. ANALIZA TEXTULUI

1. Structura incriminării

Infracțiunea de omor prezintă o variantă tip și o variantă agravată. Varianta tip este reglementată în art. 188 C. pen. și va fi analizată în continuare. Varianta agravată este prevăzută în art. 189 C. pen., sub denumirea de omor calificat, și va fi analizată în articolul următor.

2. Condiții preexistente

A. Obiectul infracțiunii

a) **Obiectul juridic generic.** Infracțiunile contra persoanei au ca obiect juridic generic, ansamblul relațiilor sociale care se constituie și se desfășoară în legătură cu apărarea persoanei privită sub totalitatea atributelor sale (viața, integritatea corporală, inviolabilitatea sexuală, libertatea, demnitatea)¹.

Este cunoscut că aceste infracțiuni prezintă un ridicat grad generic de pericol social, determinat pe de o parte, de importanța valorilor sociale ce constituie obiectul protecției penale și de gravele urmări pe care le pot avea pentru comunitate săvârșirea acestor infracțiuni, iar pe de altă parte, de faptul că infracțiunile contra persoanei se realizează, de regulă, prin utilizarea unor mijloace sau procedee violente și au o frecvență deseori mai ridicată în raport cu alte categorii de infracțiuni².

b) **Obiectul juridic special** îl constituie relațiile sociale referitoare la dreptul la viață al fiecărei persoane asupra căreia se efectuează activitatea de ucidere.

c) **Obiectul material** este corpul în viață al victimei. Nu interesează dacă victima era sănătoasă ori într-o fază avansată de boală și nu ar mai fi trăit mult dacă nu ar fi fost ucisă, și nici dacă ar fi acționat și cauze naturale pe lângă acțiunea făptuitorului (concurs de cauze) care au condus la moartea victimei. Este indiferent și dacă victima ar fi fost o persoană tânără sau în vârstă ori dacă era sau nu în plenitudinea facultăților fizice și psihice.

Dacă victima și-ar fi dorit o moarte apropiată ori ar fi vrut să-și suprimă singură viața, consimțământul dat în acest sens autorului infracțiunii determină o altă încadrare juridică în infracțiunea de ucidere la cererea victimei (art. 190 C. pen.)

Stabilirea timpului cât persoana ar mai fi trăit, dacă nu era ucisă, este, de asemenea, lipsită de orice relevanță sub aspectul existenței infracțiunii. Toate împrejurările de mai sus, deși nu au relevanță pentru existența infracțiunii, ar putea fi avute în vedere la individualizarea sancțiunii penale.

Este controversată problema dacă există tentativă sau fapt putativ când făptuitorul acționează cu intenția de omor asupra unui cadavru crezând că este o persoană în viață³. Considerăm totuși că victima trebuie să fie în viață pentru existența obiectului material al infracțiunii.

B. Subiecții infracțiunii

a) **Subiectul activ** nemijlocit (autor) al infracțiunii de omor, poate fi orice persoană fizică responsabilă, deoarece legea nu cere ca subiectul activ să aibă o calitate anume.

¹ Obiectul juridic generic este comun tuturor infracțiunilor contra persoanei și, în ideea de a nu ne repeta, nu-l vom mai arăta la fiecare infracțiune în parte.

² V. Dongoroz, S. Kahane, I. Oancea, I. Fodor, N. Iliescu, C. Bulai, R. Stănoiu, V. Roșca, *Explicații teoretice ale Codului penal român, vol. III, Partea specială*, Ed. Academiei, București, 1971, p. 171.

³ F. Streteanu, *Tratat de drept penal. Partea generală*. vol. I, Editura C.H. Beck, București, 2008, p. 641-642. În același sens A. Filipaș, *Despre convertirea faptului putativ în tentativă în materia infracțiunilor de omor*, în R.D.P. nr. 4/1994, p. 54 (în analiza valorii concrete protejate de legiuitor, s-a ridicat chestiunea dacă reprezintă sau nu o condiție sine qua-non, pentru existența infracțiunii de omor, ipoteza ca subiectul pasiv să fi fost în viață în momentul în care s-a comis asupra lui acțiunea ce constituie elementul material al faptei; spre exemplu, două vehicule trec succesiv, la interval foarte scurt de timp, peste același individ; ori două persoane trag succesiv asupra aceluiași individ).

Uneori, fapta este comisă de o singură persoană, dar poate fi comisă și cu participarea mai multor persoane (coautori, instigatori, complici), deci în participație ocazională.

Există, de exemplu, coautorat, dacă făptuitorii au acționat împreună, lovind concomitent victima în cadrul unei activități indivizibile și în realizarea intenției lor de a ucide, dacă ei au îndeplinit fiecare în parte, printr-o acțiune simultană și conjugată, toate actele ce caracterizează infracțiunea, fiind conștienți de urmările pe care le vor produce și dorind sau acceptând consecințele acțiunii lor comune, nefiind relevant care dintre loviturile aplicate au fost mortale¹. La fel s-a decis în practică, în sensul că există coautorat la omor atunci când unul dintre infractori conduce autoturismul cu viteză, refuzând să oprească la cererea victimei, iar celălalt infractor aplică acesteia cu cuțitul mai multe lovituri mortale; tot astfel, dacă unul dintre inculpați, lovind cu cuțitul victima, a contribuit la slăbirea puterii ei de rezistență și de apărare înlesnind aplicarea loviturilor mortale de către celălalt inculpat; ori împiedică pe altul să intervină în apărarea victimei², împiedicând-o să pareze lovitura de topor pe care se pregătea să i-o aplice celălalt inculpat³.

Participația la infracțiunea de omor în forma complicității se poate concretiza doar într-o activitate cu caracter accesoriu, legată în mod mijlocit și indirect de activitatea care constituie elementul material al infracțiunii, unită, sub aspect subiectiv, cu intenția de a ajuta, înlesni etc., comiterea infracțiunii de omor. Complicitatea poate fi materială, ca de exemplu procurarea armei necesare uciderii victimei (complicele cunoscând intenția autorului și urmărind sau acceptând producerea rezultatului), distrugerea ușii de la locuința persoanei vătămate pentru a ușura pătrunderea autorului în scopul uciderii victimei, sau morală, ca de pildă întărirea intenției autorului de a săvârși omorul.

Activitatea unor persoane de a însoți, înarmate cu diferite obiecte contondente, pe inculpat – care a comis fapta de omor cunoscând intenția lui, constituie complicitate, deoarece, deși nu au avut o contribuție materială în timpul agresiunii, acele persoane au înlesnit realizarea faptei prin întărirea și întreținerea hotărârii autorului de a săvârși infracțiunea.

În situația instigatorului, răspunderea penală a acestuia va fi angajată numai în măsura în care acesta, prin activitatea sa, a determinat pe autor să comită sau să încerce a săvârși omorul. Simplele îndemnuri, care prin ele însele, nu au fost de natură să determine în persoana autorului voința de a ucide, sau care au fost atât de slabe, încât și-au pierdut influența până la comiterea faptei, nu vor putea fi considerate instigare.

b) **Subiectul pasiv** al omorului este persoana ucisă ca urmare a activității subiectului activ; aceasta înseamnă că subiect pasiv al infracțiunii nu poate fi decât o persoană în viață (este exclusă infracțiunea de omor când subiectul pasiv este fătul ori un cadavru). Dacă subiectul pasiv este fătul, încadrarea juridică a faptei va fi în infracțiunea de întrerupere a cursului sarcinii (art. 201 C. pen.) sau vătămarea fătului (art. 202 C. pen.), după caz. Deci, protecția penală oferită de această incriminare începe imediat după naștere, odată cu copilul nou-născut. Protecția încetează în momentul morții subiectului pasiv. Stabilirea exactă a acestui moment se face prin raport de expertiză medico-legală. Trebuie să se aibă în vedere că moartea reprezintă un proces; chiar și când intervine

¹ C. Ap. București, s. I pen., dec. nr. 2050/A/1996, în R.D.P. nr. 1/1997, p. 120.

² G. Antoniu, C. Bulai (coordonatori), R. Stănoiu, A. Filipaș, C. Mitache, V. Papadopol, Cr. Filișanu, *Practica judiciară penală, Partea generală*, Ed. Academiei, București, 1988, p. 85.

³ G. Antoniu ș.a., *op. cit.*, vol. I, p. 85.

relativ brusc, ea reprezintă, în realitate, un fenomen care se instalează treptat. Etapele morții sunt agonia, moartea clinică și moartea biologică. Agonia reprezintă etapa premergătoare morții, caracterizată prin diminuarea funcțiilor vitale, circulația și respirația, apariția unor tulburări neurologice și scăderea acuității simțurilor. Moartea clinică este caracterizată prin încetarea funcțiilor vitale, cardio-circulatorie și respiratorie. Fără intervenția medicului, această etapă este ireversibilă. După etapa morții clinice, urmează etapa morții biologice sau a morții creierului. Aceasta se instalează în condițiile în care creierul este privat de oxigen. Existența acestor etape a dus la formularea, în timp, a două teorii privind momentul morții, una care susținea coincidența între acest moment și moartea creierului, și alta care considera că moartea reprezintă încetarea vieții întregului organism¹. În prezent se admite în unanimitate în doctrina medico-legală că prima teorie este cea corectă, ajungându-se la concluzia că „moartea creierului poate fi considerată criteriul principal al morții organismului uman luat ca întreg”². Cu alte cuvinte, se poate afirma că momentul morții coincide cu moartea biologică (moartea creierului).

Uneori omorul poate avea mai mulți subiecți pasivi (de exemplu, omorul săvârșit asupra mai multor persoane deodată sau succesiv). În acest caz însă, fapta este susceptibilă de încadrare juridică în art. 189 alin. (1) lit. f) C. pen. (omor calificat – săvârșirea asupra a două sau mai multor persoane).

Atunci când subiectul pasiv are o anumită calitate – funcționar public care îndeplinește o funcție ce implică exercițiul autorității de stat, aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu sau în legătură cu exercitarea acestor atribuții, reprezentant în România al unui stat străin, lider politic ucis în legătură cu activitatea sa etc., fapta va constitui o altă infracțiune decât aceea de omor (de exemplu cele prevăzute în art. 257, 401 sau 408 C. pen. – ultraj, atentat care pune în pericol securitatea națională, sau infracțiuni contra persoanelor care se bucură de protecție internațională).

3. Conținutul constitutiv

A. *Latura obiectivă*

a) **Elementul material.** Infracțiunea de omor implică o *activitate de ucidere* (de suprimare a vieții) unei persoane fizice, adică o activitate materială care are ca rezultat moartea unui om. Activitatea – acțiune ori inacțiune – trebuie să aibă o anume forță distructivă, să fie aptă să provoace moartea persoanei în condițiile date.

Această aptitudine diferă și în funcție de situația victimei. Uneori o singură lovitură, chiar fără mare intensitate, poate cauza moartea, dacă victima este o persoană în vârstă și bolnavă, după cum, pentru a ucide un nou-născut, nu sunt necesare decât acte de duritate minimă.

Există, de exemplu, omor și atunci când făptuitorul știind că victima suferă de cord și că o emoție puternică îi va provoca moartea, în dorința de a o ucide, îi provoacă o asemenea emoție³.

¹ V. Cioclei, *Drept penal, Partea specială, Infracțiuni contra persoanei*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, pp. 7-8.

² V. Iftenie, D. Dermengiu, *Medicina legală*, Ed. C.H. Beck, București, 2009, p. 36.

³ O. Loghin, A. Filipaș, *Drept penal român, Partea specială*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1992, p. 37; O. Loghin, T. Toader, *Drept penal român, Partea specială*, Casa de editură și presă „Șansa” SRL, București, 1997, p. 77.

Infracțiunea de omor poate fi săvârșită uneori și prin inacțiune, dacă făptuitorul avea obligația de a îndeplini o acțiune, prin care s-ar fi împiedicat sau înlăturat desfășurarea unor procese de natură să provoace moartea victimei, dacă acesta, deși putea să îndeplinească acea acțiune nu a îndeplinit-o, urmărind sau acceptând suprimarea vieții victimei. Astfel, poate constitui omor săvârșit printr-o inacțiune: lăsarea fără hrană a unui copil bolnav sau neputincios; lăsarea în frig; neadministrarea medicamentului sau neaplicarea tratamentului medical indicat unui bolnav; neizolarea unor rețele electrice etc., căci, așa cum s-a arătat anterior, infractorul avea obligația specială, legală sau contractuală, de a îndeplini o acțiune prin care s-ar fi putut împiedica survenirea morții victimei și care putea fi efectuată sau îndeplinită de el (vezi în acest sens art. 17 C. pen. privind săvârșirea infracțiunii comise prin omisiune).

Mijloacele sau instrumentele cu ajutorul cărora se poate săvârși activitatea ucigătoare nu sunt prevăzute de lege. De altfel, legea nici nu le-ar putea enumera din cauza extremei lor varietăți. Totuși, acestea pot fi clasificate în: mijloace fizice – corpuri contondente, arme albe, arme de foc, instrumente tăioase, înțepătoare etc.; mijloace chimice – substanțe chimice care provoacă o acțiune toxică sau corozivă cauzatoare de moarte pentru organismul uman; mijloace psihice – prin care se provoacă un șoc psihic sau stări intense care produc moartea victimei, ca de exemplu: amenințarea gravă, sperierea, intimidarea etc.

Nu există cerințe speciale privind timpul și locul comiterii infracțiunii.

b) **Urmarea imediată.** Actul de violență devine relevant sub aspectul infracțiunii consumate de omor, în momentul în care se produce rezultatul, constând în moartea victimei.

Împrejurarea că moartea se produce imediat sau mai târziu, nu are nicio însemnătate pentru existența infracțiunii, cu condiția ca între activitatea de ucidere și moartea victimei să existe raport de cauzalitate.

c) **Raportul de cauzalitate.** Pentru existența infracțiunii de omor este necesar ca între fapta (acțiunea, inacțiunea) săvârșită și rezultatul mortal produs să existe un raport de cauzalitate, în sensul că moartea este consecința necesară a faptei comise de infractor. Deci, acest raport există atunci când se stabilește că fără activitatea făptuitorului, moartea victimei nu s-ar fi produs¹.

În acest sens, și instanța supremă² a statuat că dacă leziunile au cauzat victimei o epilepsie posttraumatică cu repetate internări în spital, iar după doi ani și trei luni aceasta a decedat ca urmare a insuficienței cardiorespiratorii datorate unei bronhopneumonii survenite în condițiile acelei epilepsii postraumatice, deși între agresiune și deces există o legătură causală secundară, moartea datorându-se unor complicații tardive, fapta constituie infracțiunea de omor, iar nu tentativă la această infracțiune. Nu este necesar ca activitatea făptuitorului să constituie cauza exclusivă a morții victimei. Legătura causală există și atunci când la activitatea făptuitorului s-au adăugat și alți factori preexistenți, concomitenți sau posteriori, care au concurat la producerea rezultatului. Neaplicarea de către organele medicale a unei terapeutici complexe ori examinarea superficială a rănii din culpa medicală, deși face ca tratamentul aplicat să fie neadecvat, nu întrerupe legătura de cauzalitate dintre faptă și rezultat, deoarece moartea victimei nu ar fi intervenit fără

¹ O. Loghin, A. Filipaș, *op. cit.*, p. 37.

² C.S.J., s. pen. dec. nr. 2184/1993, în *Culegere de decizii pe anul 1993*, pp. 173-175.

lovitura mortală aplicată de inculpat. Chiar dacă victima nu s-a internat imediat în spital ori nu a efectuat în timp tratamentul care se impunea, există legătură de cauzalitate.

În stabilirea legăturii de cauzalitate, este indiferent dacă activitatea făptuitorului s-a exercitat direct, nemijlocit asupra victimei sau asupra unor obiecte care, ca urmare a desfășurării raportului causal, au produs moartea victimei. De exemplu, făptuitorul incendiază casa în care se afla victima, care, fiind paralizată, nu se poate salva și moare carbonizată; autorul trage cu arma asupra bărcii în care se găsește victima și, barca scufundându-se datorită orificiului produs, victima se îneacă. Tot astfel, autorul se poate folosi de anumite fenomene ale naturii spre a provoca moartea victimei, de pildă, lovește victima, o dezbracă și o lasă inconștientă pe zăpadă, urmărind să îi provoace moartea prin înghețare¹.

Stabilirea existenței legăturii de cauzalitate, mai ales în condițiile în care au acționat și alți factori contributivi, pe care inculpatul nu și i-a asociat conștient, nu este suficientă pentru stabilirea răspunderii penale a autorului, mai este necesară și o anumită poziție psihică a acestuia față de fapta sa și rezultatul ei. De aceea, urmează ca, în continuare, să se examineze poziția subiectivă a inculpatului, modul în care s-a reflectat în conștiința sa relația causală conștientă și atitudinea adoptată de acesta față de urmările faptei².

B. Latura subiectivă

Din punctul de vedere al laturii subiective, omorul se săvârșește cu intenție. Aceasta poate fi directă sau indirectă după cum autorul, prevăzând moartea victimei, a urmărit sau numai a acceptat producerea acestui rezultat³.

În practica judiciară, intenția de a ucide se stabilește în funcție de materialitatea actului, care, în majoritatea cazurilor, evidențiază poziția psihică a făptuitorului. Astfel, s-a precizat că există intenția de a ucide dacă se constată o multitudine de lovituri aplicate în zonele vitale ale corpului (inimă, ficat, rinichi)⁴, perseverența în aplicarea de lovituri cu un obiect dur în diverse regiuni ale corpului⁵, lovirea victimei cu intensitate în cap⁶, lovirea cu intensitate a unei persoane cu cuțitul în piept, cauzându-i o leziune toracică penetrantă. Dacă victima nu a decedat, fapta întrunește elementele constitutive ale tentativei la infracțiunea de omor, iar nu ale infracțiunii de vătămare corporală⁷.

Deosebit de importante pentru caracterizarea poziției subiective a făptuitorului față de rezultat, sunt și împrejurările în care s-a produs actul de violență și care, indiferent de materialitatea actului, pot să confirme sau să infirme intenția de ucidere.

Este greșit să se considere că orice vătămare produsă într-o zonă vitală a corpului, chiar dacă a necesitat un număr mare de îngrijiri medicale, trebuie neapărat să fie

¹ C.S.J., s. pen., dec. nr. 2296/1995, *Culegere de decizii pe anul 1995*, pp. 172-173.

² G. Antoniu ș.a., *op. cit.*, vol. III, p. 26.

³ I. Pascu, M. Gorunescu, *Drept penal, Partea specială*, ed. a 2-a, Ed. Hamangiu, București, 2009, p. 88.

⁴ C.S.J., s. pen., dec. nr. 259/1993, în A. Boroi, V. Radu-Sultănescu, N. Neagu, *Drept penal, Partea specială*, Culegere de spețe pentru uzul studenților, Ed. All Beck, București, 2002, p. 162.

⁵ C. Ap. Timișoara, s. pen., dec. nr. 26/1998, în A. Boroi, V. Radu-Sultănescu, N. Neagu, *op. cit.*, p. 163.

⁶ C. Ap. Suceava, s. pen., dec. nr. 132/A/1999, în A. Boroi, V. Radu-Sultănescu, N. Neagu, *op. cit.*, p. 162.

⁷ Î.C.C.J., s. pen., dec. nr. 361/2005, în Jurisprudența secției penale 2005, p. 33.